

in istis, 4. dist. & eorum que congerit Sotus lib. 1. de just. & jure quest. 1. art. 4. Duenas regul. 125. Covarr. in cap. Alva mater, 1. part. §. 10. n. 7. Navarr. in Man. c. 127. n. 2. 54. & 55.

74 Quod si quidem in nostro casu ad evigilandum prædictæ censuræ rigorem obijci non valebit, cum ejus series, ac tenor satis toti Orbi innotuerit: ut bene observat Freit. dist. cap. 8. numer. 21. & seq. teste enim Casiodor. lib. 11. var. epist. 7. Penè quidem terrarum oculis offertur, quod in Romana civitate peragitur. Et quo magis innotescat, quotidie Reges nostri potentissimi curent, hanc Alexandri concessionem, & censuram aliis Regibus & nationibus intimari, & innumeris schedulis, sub gravissimis poenis, & interminationibus caveant, ne cujuslibet sexus, ætatis, aut conditionis personæ, non solum alienigenæ, verum neque in Hispania orta, ad has provincias absque expressa, & speciali licentia transire audeant.

76 Quamvis si quod ad Hispanos attinet, probabili mihi videatur, eos in prædictam censuram nequaquam incidere, etiam si absque licentia transierint, cum aliis poenis puniri possint, & licet Bullæ verba generalia sint, paulatim tamen hæc in parte ejus vigor remissus fuerit, imò & totaliter abrogatus, Hispanis omnibus communiter reputantibus, se ejusmodi excommunicatione non irretiri, & nostris Regibus, & eorum ministris illius executionem non procurantibus. Quod si sufficiens esse ad vitandum legum rigorem, quæ continent poenas censurarum ipso facto incurrendas, aperte docet Abb. Panormit. in cap. 1. de tregua & pace. Sylvest. in sum. verb. Consuetudo, quest. 6. & alii, quos refert, & sequitur. Avila de censuris 1. part. dub. 8. pag. 11. & Card. Tusch. præf. concl. jur. lit. I. verb. Tolerantia, conclus. 324.

78 Quartum si schedularum plurimæ reperiuntur in tom. 1. impress. ex pag. 396. & 440. & novissime expedita est alia data Matrili 20. Julii anni 1624. qua strictè jubetur, ut omnes, qui sine licentia transierint, inquirantur, & ad galeas, si ve triremes, absque aliqua dispensatione aut remissione mandentur. Quibus conveniunt l. 12. tit. 10. lib. 5. & l. 5. tit. 18. lib. 6. Recop. quæ disertè prohibent, ne ullus alienigena in his Indiarum Regionibus per se, aut per interpositas personas negotiari, & commercia exercere valeat. De quarum legum, & schedularum ratione & praxi, plura alio loco trademus.

80 Et in hæc eisdem schedulis similiter disponitur, ut qualibet navigia, & mercès extraneorum, qui ad hæc Indiarum maria, eorumque oras, & portus accesserint, apprehendantur, & fisci jurisdictioni applicentur, ipsis si transgressoribus aliàs Pyratarum poenis puniendis, qui hostibus fidelis, & Principis æquiparantur, & tamquam latrones, & publicorum commerciorum turbatores, ipso jure diffidati sunt, & impugnè à quolibet deprædandi, & occidi possunt. Et si ex ore Pontificum quot annis in die Jovis Sancti excommunicari solent, ut constat ex l. 3. §. Labeo, ff. de incendio, ruin. naufr. authen. causa & irrita, C. de sacros. Ecclies. auth. navigia, C. de furtis, cap. excommunicationi de raptorib. cap. 1. de milite vasallo, qui contumax est, cum aliis, quæ ibi congerunt Bald. & cæteri, Bart. Soc. cons. 162. col. 2. vol. 2.

Jas. cons. 170. col. 2. vol. 2. Angel. cons. 290. Cæpola in auth. sed novo jure, C. de serolis fugi. And. Sic. in cap. cum sit generale, num. 240. de foro comp. Lael. Zanch. de Militæ sacro, & secul. lib. 2. cap. 26. cum seqq. Stracca de mercatura, tit. de navibus, part. 2. num. 16. Pet. Santer de spons. merc. part. 4. num. 52. & seqq. Camill. Borell. de præst. Reg. Catb. cap. 75. numer. 29. cum multis seqq. Tiber. Dec. in tr. crim. lib. 9. cap. 29. per totum.

79 Quibus consequenter si potentissimus Rex 83 noster Philipp. IV. quem Pia Numina sospitent, multos annos incolamem servent, simulatque defuncto patre Imperii habenas, inter alia plura, quæ pati simul pietate, ac prudentia ad Regnum suorum quietem, augmentum, & ornatum, adlectis in consilium præstantissimis, atque incorruptissimis viris, statuit, illud primum fuit, ut inducendæ eum rebelibus Belgii & Hollandiæ populis in hæc, quæ eo tempore fiebantur, nullatenus protraherentur, & si quæ illorum navigia in aliquibus Hispaniæ, aut Indiarum portibus hãmendi, vel negotiandi causa manerent, protinus ab illis excederent, & ubique tamquam hostes publici tractarentur. Ad quod Regiam schedulam expediti jussit, dat. Martii. 20. Martii anno 1627.

85 Cujus occasione si Batavi in antiqua perfidia manentes, validissimam classem undecim præstidiaras, & militares naves habentem, parant, quam Jacobo Chermicio generali Duci commissam superato tandem freto, noviter ultra Magallanicum reserato, quod de Mayre, vel Divoi Vincentii, vocant, in has Peruanas oras superiore anno 1624, incolamem deduxerunt, & nona die Maii, repentinò quodam incurso portum del Callao, & hæc nobilissimam Regum Urbem alio nomine Lima, vocatam, ejusdem Regni Metropolitim expugnare, & occupare tentarunt. Sed Deus, eorum conatus, irritos reddidit, ita ut licet per quatuor, aut quinque menses eundem Portum obsederint, & in aliis de Pisco, & Guayaquil, pedem figere nisi fuerint, semper tamen victi, & multis armis, ac militibus amissis recesserint: ultra alios, quos diuturnæ navigationis tedium, & frustrata spei dolor, & impatientia consumpsit.

86 Inter quos, unus fuit ipse Chermicus Archirallatus: quem sui, in insula Callao proxima, sepultura mandarunt, & nostri postea repertam in cineres redegerunt. In quibus omnibus, si mirè post Deum valuit, enituit singularis cura, prudentia, ac vigilantia Excellentissimi Domini D. Didaci Fernandez à Córdoba Marchionis de Guadalcazar, meritisissimi ejusdem Regni Proregis, numquam sine multis honoris, & laudis titulis nominandi.

Is enim advenientem hostem securus excepit, invadentem strenuè fugavit, obsidentem, & ex sua classe minantem, multis ad hoc inventis machinis feliciter impetivit, cum nobis navigia navali prælio commoda defuisset, & cunctantem, ac portui nostro diutius hærentem, pari cunctatione, ut alter Quintus Fabius, confregit, nullo ex nostris militibus in tot expeditionibus vel levissimo vulnere sauciato.

Quæ hic breviter adnotare necessarium duxi,

xi, eò quod nuper M. Gotthardus Arthusius tom. 15. Mercurii Gallo Belgio lib. 1. si Hollandis forsitan blandiens, vel extraneis aliis nationibus imponere cupiens. Chermicum falso Limaniæ urbis, & portus victorem enuntiat. Pro solito scilicet istorum Hæreticorum more, qui ut tergi sup. lib. 1. cap. 5. n. 48. & c. 81. n. 41. & lib. 2. c. 1. n. 49. cum nullam Fidei, vel veritatis rationem habeant, quidquid sibi commodum, aut honorificum, vel Hispaniæ gloria invidiam & damnosum esse posse arbitrantur non solum scribunt, sed pingunt, & statim in vulgus spargunt.

Cujus rei expressius aliud ejusdem temporis testimonium adducere possum. Nam cum universo plane Orb. notissimum sit, qualiter inde in Hollandiæ victricibus potentissimi nostri Regis, armis, si à Brasiliensi provincia ejecti fuerint, cujus præcipuam urbem, dictam, del Salvador y Bahiã de Todos Santos, occupaverant, & munierant, anno proximè elapso 1625. omnibus navibus, tormentis, armis, reliquisque rebus, quas secum

tulerant & spoliis, quæ à nostris ceperant, penitus denudati, & vivendi, atque abundi facultate humiliter petita, & vix, nec nisi per insignem insignis, & Excel. Domini D. Friderici de Toledo Osorio Generalis Ducis humanitatem & benignitatem indulta: veriti non sunt affirmare in eodem Mercurio Gallo Belgio, dist. tom. 15. lib. 31. fol. 196. ann. 1625. Hispanos nostros simulata amicitia fraude, ad eorum usque propugnacula penetrasse, ea autem ab Hollandis cognita, atque ab omnibus circumiacentibus propugnaculis & castellis, incessabilibus tormentorum dispositionibus, vehementer imperitos, hinc inde fuga dilapsos, quatuor Hispanorum navibus submersis, cæteris admodum corruptis. Sed hoc si adeo insignem mendacium providè detexit, & vera atque dilucida hujus expeditionis narratione typis excusa, manifestè convincit D. Thomas Tamajo de Vargas Historiographus Regius, & ob hunc, & eruditos alios ingenii sui factus doctis omnibus commendatus.

LIBER TERTIUS,
IN QUO TITULI, QUI AD RETENTIONEM
pertinent, peculiari observatione discutiuntur,
& illustrantur.

CAPUT PRIMUM.

De justitia retentionis Novi Orbis, & an verum sit, quod Bodinus tradit Catholicos scilicet Hispanicæ Reges ob illius concessionem effectos fuisse sanctæ Romane Sedis vasallos, & feudatarios, & obiter nonnulla de feudis Ecclesiæ.

SUMMARIUM.

- 1 Acquisitio Novi Orbis si iusta est, justior erit retentio.
- 2 Facilius aliquid retinetur, quàm de novo inducitur.
- 3 Et num. 7.
- 4 Fieri multa prohibentur, quæ facta tenent, ibidem.
- 5 Lex patre furioso, & alie similes illustrantur.
- 6 Actionem cui damus, multo magis exceptionem.
- 7 Jus queritum difficilius tollitur, quàm quærendum.
- 8 Retentionis, & conservationis causa favorabilis est.
- 9 Promptior tant jura in retinendo quàm acquirendo.
- 10 Fabulæ aliquid prærogatur, quàm de novo caditur.
- 11 Continuitio, & consuetudo aliquid rei est magis naturalis, quàm nova acquisitio.
- 12 Statutum quod prohibet acquisitionem, non præcipit acquirentem retentionem.
- 13 Statutum loquens contra ingredientem possessionem non habet locum contra retinentem, Et quare.
- 14 Dubit in casu, vel opinionibus, part factam, quæ possessioni favet, sequenda est, ibidem.
- 15 Alex VI. R. P. Regibus Castelle, & eorum successoribus retentionem Novi Orbis donavit.
- 16 Regibus nostris Catholicis non solum cura conservationis Indiarum, sed plena eorum dominatio ab Alexandro VI. concessa fuit.
- 17 Prædicationis Evangelicæ munus per se habet annexam curam, & protectionem Indiarum, atque alia concessionem Pontificis.
- 18 Tom. I. de Indiar. jure.

- 16 Romanus Pontifex bene potest concedere plenum jus ad terras infidelium.
- 17 Petr. Malferitus secure defendit Rom. Pont. posse plenum jure Christianis concedere terras infidelium.
- 18 Chiapensis Episcopus reprehenditur à Petro Malferito.
- 19 Marquardus de Suranis plenam dominationem Indiarum nostris Regibus tribuit.
- 20 Rutilius Benzonius, & alii referantur, qui plenum dominium Novi Orbis agnoscunt.
- 21 Dominium plenum Indiarum virtute concessionis Alexandri VI. semper ribi Hispania Reges tribui concesserunt.
- 22 Tituli à Primordio posterior formati eventus.
- 23 Titulus præcedens vultu præstatur, qualem præsens possessio demonstrat.
- 24 Possessio subsequens est titularum interpretatio, & declarat, quid venit in concessionem.
- 25 Majoratus institutio dubia ex consuetudine, & modo procedendi in eo, recipit interpretationem.
- 26 Consuetudo decernatur est interpretatio legum, privilegiorum, ac scripturarum.
- 27 Obtervanda interpretatio legum aut privilegiorum magnam vim habet, ibidem.
- 28 Alex VI. concessio, necessitudo cum omnimoda jurisdictione, & dominatione intelligi debuit.
- 29 Ecclesiastica disciplina, & religio non potest recedi esse inter Indos, sine seculari dominatione.
- 30 Status spiritualis non potest bene conservari sine temporali, & potestatis seculari.
- 31 Sermo idem ubi duas sententias exprimit ea sumitur, quæ per gerendæ optior est.
- 32 Lex quoties 67. ff. de reg. jur. explicatur, & illustratur.
- 33 Adus magis valeat, quàm perit, interpretatio sumenda est.
- 34 Intestatus rei gerenda optior ille dicitur, qui magis con-

- conducit ad meliorem, & faciliorem executionem rei, de qua agitur.
- 35 Concesso aliquo negotio, non solum necessaria, & precisa concedi videntur: sed & que ad illud commodius, vel facilius, exequendum conductum.
- 36 Mandatum qui habet ad quacumque necessaria, ad utilia etiam habere videtur.
- 37 Populi, qui se aliqui Principi superiori in clientelam, vel protectionem dant, liberi esse non desinunt: nisi aliter convenerint.
- 38 Protectio in Regibus significat, sive importat jurisdictionem.
- 39 Joan. Bodinus agnoscit plenum dominium Indiarum Occidentalium ab Alex. VI. Regibus Hispanie concessum.
- 40 Reges Hispanie quoad Indiarum Occid. Regna esse feudatarios Ecclesie, Bodinus, & Marta testantur: qui reprobandur.
- 41 Joan. Bodinus pluribus Regibus sine causa supremam dominationem negare solet.
- 42 Bulla Alex. VI. verba nihil Sedi Apostolice in provinciis Novi Orbis nomine feudi, vel alio reservant.
- 43 Feudum non inducitur, ubi donationis, & concessionis principalis verba absolutum sunt, & illud non reservant.
- 44 Donatio in dubio potius praeiudicatur, quam feudum.
- 45 Hispanis scriptoribus falso imponit Bodinus, quod dixerint, Reges nostros ratione Indiarum esse feudatarios Ecclesie.
- 46 Regnum, vel provincia, que accessorie alteri unitur & incorporatur, eisdem iuribus, & privilegiis gaudet, eisdemque legibus gubernatur.
- 47 Reges Hispanie nunquam illum feudum Ecclesie, ratione Indiarum, perolverunt, neque Ecclesie illud exegit.
- 48 Lis inter Lusitania, & Castella Reges orta super terminis Indiarum a Rom. Pont. ex eorum compromisso redata fuit.
- 49 Prædicationis munus injungere, & provincias ad illud obendum assignare, proprie ad Romanum Pontificem pertinet.
- 50 Reges Hispanie cur Sedi Apostolice benedictionem, aut concessionem ad Novum Orbem consequendum exposuissent.
- 51 Infidelium provincias a quovis Principe Christiano Etiam sine licentia Pontificis converti, & subjugari posse, multi tradunt.
- 52 Frustra precibus impetrat quis, quod proprio jure habet.
- 53 Reges Hispanie non præjudicant juri suo, Pontificem ad eundem.
- 54 Cap. veniens de præscrip. & lex si mulier, §. fin. de eo quod met. caus. cum similibus explicatur, Et num. 61.
- 55 Alium si quis propria auctoritate possit expedire, & iudicem adeat, an sibi præjudicet, & ad viam facti redire prohibeatur, Et num. 63.
- 56 Jus proprium, & gratia, ac privilegium quando ad idem tendunt, bene possunt concurrere, & cumulari.
- 57 Cap. post electionem de concess. præben. explicatur.
- 58 Lex forma, §. fin. de censib. & alia similes explicatur.
- 59 Inducta ad augmentum non debent operari diminutionem.
- 60 Abundans cautela non solet nocere.
- 61 Titulos plures cumulare, ad jus suum magis ac magis confirmandum, nemo prohibetur.
- 62 Petitio sola gratis, aut privilegium non inducit proprii juris renuntiationem.
- 63 Pluribus remediis, defensionibus, aut actionibus quando quis uti possit.
- 64 Lex num. 43. de reg. jur. & similiter explicatur.
- 65 Andæ de Isernia de Sicilia Regno loquentis doctrina dicitur.
- 66 Sicilia in Regno quod jus hodie habent Romani Pontifices, secundum Iserniam.

- 69 Regnum Sicilia olim fuit de patrimonio Ecclesie, & postea variis Principibus in feudum darsi cepit.
- 70 Argumentum sumi non potest de iuribus concessionis Regni Sicilia, ad conclusionem Novi Orbis.
- 71 Sicilia Reges nullum in temporalibus superiorem agnoscunt.
- 72 Feudum, quod persolvitur Ecclesie pro Regno Sicilia, Neapolis, & Corsica, nihil officit eorumdem Regnorum Monarchie, & supremæ dominationi.
- 73 Papa subesse non minuit jus superioritatis, & ipse omnem, quam habet Ecclesia, transferri in Regna, que in feudum concedit.
- 74 Monarchiam Siculum in temporalibus, & spiritualibus qui asserant.
- 75 Reges Sicilia ex concessione Pontificis spiritualium cognitionem, tanquam Legatos Sedis Apostolice se habere pretendunt.
- 76 Cardin. Baronius Monarchiam spiritualem Regum Sicilia vehementer execratur.
- 77 Cardinalis Baronii scriptis contra Monarchiam Siculam plures satisfaciunt, & Regiis edictis intercipi jussa sunt.
- 78 Excellentiss. Dominus ac Dominus Joannes de Mendoza & Luna Montium Clarorum Marchio laudatur.
- 79 Feuda omnia remissive narrantur, que Hispania Reges, & alii totius Orbis, Ecclesie persolvunt.
- 80 Hispania Regnum ab antiquis Gothicis Ecclesie Romanæ quoad dominium directum concessum fuisse, aliqui tradunt.
- 81 Ecclesia Romana, si quod olim jus habuit in Regna Hispania, jam illud amisit, & quare.
- 82 Argonia quidam Reges feudum olim Ecclesie pietatis ergo promiserunt, & qualiter illud sublatum fuerit.
- 83 Alphonsus Aragonum Rex cur de manu Pont. Romanæ Regni coronam accipere noluerit.
- 84 Lusitania Regnum Ecclesie feudatarium esse, plures affirmant, & quare.
- 85 Hispania Reges dempta fidei causa, Pontificem in temporalibus superiorem non recognoscunt.
- 86 Reges Hispanie, & alii, qui liberi dicuntur minus dependent ab Ecclesia, quam Imperator.
- 87 Imperatores coronantur a Rom. Pontifice. Et et peculiare juramentum præstare tenentur.
- 88 Imperator, qui Ecclesie Romanæ non præstat auxilium, est perjurus, & schismaticus.
- 89 Reges Hispanie non tenentur, præstare speciale fidelitatis juramentum Romano Pontifici, licet tempore coronationis jurent se Ecclesiam pro virili defensores.
- 90 Reges Hispanie per legatos obedientiam piè prestare solent Pontificibus noviter creatis.
- 91 Reges Hispanie si (quod absit) heretici fuerint, ex lege in Concilio Toletano lata, deponi jubentur.
- 92 Ferdinandus V. Hispanie Rex, cognomento Catholicus, Tribunal Inquisitionis instituit, & ei ipse etiam Hispanie Reges, subiectos esse voluit.

Quæ superioribus libris de iuribus, ac titulis, qui Novi Orbis inquisitionem, & acquisitionem justam, & legitimam reddere possunt, adeo lato sermone discussimus, præiudicio quodam ostenditur, longè justiores, & tutiores ejusdem retentionem, & possessionem iudicari debere. Constat namque facilius aliquid retineri, quam de novo induci, & multa ab initio fieri prohiberi, que tamen facta tenere, ac tolerari solent, l. patre furioso 8. ff. de his qui sunt sui, l. 1. §. quamvis autem, ff. de postulat. l. favor. ff. de sponsalib. l. ult. de ritu nuptiar. l. 1. C. de usu, & habit. cap. ad Apostolicam de Regular. cap. 2. de verb. signif. cap. transfert, & cap. quemadmodum de iure juram. cap. si vir. distinet. 23. cap. nec illud 30. quasi. 5. cap. unie. in f.

fine de voto, lib. 6. ubi in hanc sententiam citatur illud Ovidii lib. 5. de Tristib. eleg. 7.

Turpius ejiatur, quam non admittitur hospes.

- 3 Ad fac quorum adagiorum, sive brocardicorum confirmationem, & illustrationem plura alia adducit Jason omnino videndum in dist. l. patre furioso ex num. 8. ad 39. Alexand. in l. sapè, column. 13. ff. de re iudic. Socin. Junior. consil. 11. num. 57. lib. 1. Parisius cons. 28. num. 11. lib. 1. Tiraquel. de jur. const. limit. 7. num. 43. Ludov. Gomez in cap. 1. num. 88. de iudicis, lib. 6. Damas. reg. 99. & Claud. Pratus Gneson general. jur. lib. 4. tit. 8. cap. 4. pag. 165. & seq. Rebuff. 3. tom. ad leg. Gallic. tractat. de mater. possessor. art. 2. glo. 2. num. 40. & in præci benef. verb. Nec non juris patron. num. 27. novissime Joann. Bapt. Valenz. cons. 51. ex num. 31. Et nos terligimus supra lib. 2. cap. 17. num. 40. & 41. de parvulis infidelium tractantes, qui licet invitatis parentibus baptizandi non sint, baptizati tamen de facto, baptismus tenet, nec amplius illis tradendi sunt.
- 4 Quibus fac simile est, quod ab Ulpiano pro regula constituitur in l. involtus 156. §. cui damus, ff. de regul. jur. & in l. 1. §. si autem, ff. de superstitib. eum scilicet, cui rem non habenti datus actionem, idem possidenti exceptionem, multo magis competere: circa quam plura congerunt Decius Maynericus, Cagnol. Ferrarius, Petr. Fabr. & Reuard. ibidem.
- 5 Et ex fac eodem principio descendit, ut facilius toleretur jus quæsitum, quam acquirendum, l. 2. §. ex his, l. pluribus, §. ult. ff. de verb. obligat. l. ut pomum, §. 1. ff. de servit. Quemadmodum ex diverso facilius impeditur jus competiturum, quam extinguatur acquisitum, l. Papiinianus, §. si conditioni, & ibi Gloss. de inoff. testam. Est enim retentionis, & conservationis causa favorabilior, quam acquisitionis, l. pure, ff. de doli except. l. militis edicillis, §. veteranus, ff. de milit. testam. Et ideo facilius conceditur retentio, quam nova acquisitio, l. si repetendi, C. de condic. ob caus. l. per retentionem, C. de usuris, l. Paulus, ff. de doli except. notat Baldus in l. licet, num. 2. ff. de acquir. possess. dicens, quod iura promptiora sunt in retinendo, quam in acquirendo, Cephal. cons. 68. num. 20. tom. 1. & cons. 151. num. 7. & cons. 289. num. 5. tom. 2. Ruyn. cons. 66. num. 17. lib. 1. Craveta cons. 6. num. 98. Petr. Surdus cons. 551. num. 21. Rota Roman. sacri Palatii decis. 295. num. 2. part. 2. Menoch. de retinen. possess. remed. 3. num. 979. Georg. Acar. lib. 2. de privileg. jur. civil. cap. 5. num. 79.
- 8 Unde etiam similiter facilius aliquid prorogatur, quam de novo conceditur, cap. cum olim Abbas de offic. delegati, Craveta de antiq. temp. 5. part. num. 15. Rebuffus in tract. de caus. possessor. benef. art. 6. glo. 1. n. 15. Boeri decis. 283. num. 11. & decis. 294. num. 18. Casar. de Gras. decis. 46. num. 22. Qui etiam huius rationem subjungunt, quod continuatio est naturalis, non vero nova acquisitio, ut tradit Abb. in cap. cum venissent, num. 7. de restit. spol. Ripa in l. 1. num. 36. ff. de acquir. possess. atque ita facilius aliquid continuatur, & conservatur in esse, quam Tom. I. de Ind. jure.

amissum, aut extinctam recuperetur, dist. l. 1. §. causam, ff. de postul. l. usa retinetur, ff. quemadmodum servit. amit. l. sicut, §. fin. ff. quod cuiusque universit. cum aliis traditis a Craveta dist. cons. 6. & 299. num. 12.

Et ideo fac rectè dicitur videtur Abbas in 10 cap. Judet, num. 2. de Judet, quem refert, & sequitur Valenzuela cons. 4. n. 36. statutum, quod prohibet acquisitionem, non prohibere acquisitionem retentionem, & Alexander cons. 83. incip. Visa facti narratione, num. 4. lib. 2. Ubi ait, quod statutum loquens contra ingredientem possessionem, non habet locum in retinente ipsam antea sibi traditam; nam ingredi est, quando ab initio ingreditur, l. etiam possidere in princ. l. si id quod, §. 1. ff. de acquir. possess. & qui non apprehendit de novo, sed continuat possessionem, non dicitur eam ingredi, sed retinere, ut in dist. l. si id quod, & in l. 1. C. commun. de legati, & in cap. ex literis de desponsat. impuber. cap. Monachum 2. quest. 1. Gloss. verb. Innovare, in Clement. 2. ut lit. pendet. Joan. Andr. in rubr. eod. tit. & Bertrand. cons. 253. incip. Testes, num. 1. volum. 2.

His addere fac possumus, quod licet verè, & vulgatis sit illa juris regula, qua docetur, in dubiis, que vel ex facto, vel ex jure proficiuntur, tutiorem partem sequendam esse, cap. illud de Cleric. excommunic. cap. ad audientiam, & capit. significasti, et 2. de homicid. cum aliis. Hac tamen ante factum intelligi debet, nimirum, ut non possit quis facere id, de quo est dubium an sit prohibitum? Sed debeat abstinere. Nam post factum quis in dubio spoliari, aut re possessa privari non debet, vel facere actum positivum, de cujus obligatione non constat. Quin potius tunc alia regula juris succedit, quod in dubio, & pari causa melior est conditio possidentis, cap. in part. de regul. lib. 6. Quæ procedit non solum in materia justitiæ, sed etiam aliarum virtutum, ut pluribus relatis resolvit Thom. Sanchez de matrim. lib. 2. disp. 41. quest. 3. & Nicolaus Garcia de beneficiis, 7. part. cap. 2. num. 11. & sequ. ubi aliqua huius doctrinæ exempla prosequitur, & Dom. Covart. in Clement. si furiosus in princ. 1. part. num. 9. Salcedo in præci, cap. 14. lit. C. Avila de censuris, 7. part. disp. 3. dub. 9. & Salas de legib. tract. 8. disp. unica, sect. 20. & sequ. Et idem consuluit in modo prædicandi duas opinionones contrarias Hostiensis, & Innocent. Egid. Bellantera in cap. ex conquestione. num. 12. de restit. expoliat. quem refert Pacianus de probation. lib. 1. cap. 69. num. 21.

Quæ omnia in retentione huius novi Orbis, de qua sermonem habemus, longè planius, & securius procedunt: cum ipse idem Pontifex Alexander VI. qui illius acquisitionem Regibus Catholicis assignavit, ejusdem etiam retentionem, & possessionem ipsis, & eorum posteris in perpetuum concesserit, ut ex tota Bullæ serie manifestè colligitur, cujus verba supra lib. 2. capit. 24. retulimus, & præsertim ex illis: Omnes insulas, & terras firmas inventas, & inventandas, detentas, & detegendas, &c. Cum omnibus illarum dominiis, civitatibus, castris, locis, & villis, iuribusque, & jurisdictionibus, ac pertinentiis universis, vobis, hæredibusque, & success.

soribus vestris (Castella, & Legionis Regibus) in perpetuum tenore presentium donamus, concedimus, & assignamus: vosque, & heredes, ac successores prefatos illarum Dominos cum plena, libera, & omnimoda potestate, auctoritate, & jurisdictione facimus, & deputamus.

- 14 Quibus t verbis, eorum opinio aperte convincitur, qui ut supra dicitur lib. 2. cap. 23. ex numer. 5. ad 14. animadvertimus, solam curam conversionis infidelium Regibus nostris concessam existimant, & nudam protectionem, administrationem, sive superintendentiam, quae ad id commodius exequendum conducere. Hoc t namque ipsummet Apostolicum praedicandi munus suapte natura praesert, quod secundum doctrinam Bellarmini, lib. 1. de Rom. Pontif. cap. 23. annexam habet quamdam amplissimam, atque a Deo ipso delegatam jurisdictionem. Imo, & omnem potestatem, & auctoritatem faciendi omnes spirituales functiones, & regendi, ac gubernandi animas in spiritualibus, ceterisque omnibus, quae ad salutem earum pertineant, ut optime tradit D. Thom. in 1. ad Corinth. cap. 12. & aliis relictis, Rutil. Benzón. de anno Jubilei, lib. 2. cap. 24. pag. 154. Pontifex autem, ut praedicta verba declarant, ulterius progredi voluit, cum non solum praedicationis curam Regibus nostris injungerit, sed ut eos ad hanc provinciam suscipiendam, & exequendam magis promptos, idoneos, atque alacres redderet plenissimum dominium, & omnimodam in temporalibus utilitatem, potestatem, ac jurisdictionem enixis, & geminatis clausulis se illis, & eorum successoribus concedere voluisse profiteatur. Quod juxta t juris regulas, & sanctae Romanae Sedis usum, & consuetudinem recte facere potuit, ut resolvunt Palac. Rub. Sepulveda, Franc. Vargas, Gregor. Lopez, Anastas. Cernon. Thom. Bocius, Doct. Marta, Rebellus, & alii, quos in eod. cap. 23. ex n. 63. citavimus, & iterum, cap. 24. ex numer. 19.

- 17 Inter quos t Petr. Malferit. apud Maedellum cons. 769. num. ultim. vol. 4. postquam toto illo consilio justitiam hujus acquisitionis pluribus argumentis ostendere, & ab impugnationibus Episcopi Chiapens. tueri curavit, & quod mediante praedicta Alexandri VI. concessione magis secure procedat, ita concludit: Ex quibus omnibus constat, Majestatem suam licite non solum quoad jus fori, sed quoad jus Poli, & non solum quoad judicium Ecclesiae, sed quoad judicium animae, fecisse has terras suae ditionis, & fore verum Regem istorum, piuum, & justum, & non tyrannum, & t dictum Episcopum falsum, & non absque scandalo dixisse, quae dixit: & licite, & juste eos, qui habuerunt ex Regum concessione bona, magistratus, & dominatus in praemium suorum laborum, possidere quae possident.

- 19 Cui adsentiens t Marquard. de Sananis in tractat. de Jude, & Isidel. 1. part. cap. 14. similiter resolvit. Quod virtute dictae concessionis Alexand. VI. juste bella mota fuerunt Indis noviter repertis per gentes Hispanorum, ut nomen Salvatoris Domini nostri Jesu Christi in terris, & insulis praedictis facile induceretur quod non poterat praedicari, nisi prius superatis gentibus illis, natura barbaris, quod rei exitus demonstravit: nam postquam fuerunt debellata, nomen

Christi, & ejus Evangelium receperunt, & ita jure justi bell legitime possessore sunt, & possidentur per Hispanos.

Hoc idem t non minus aperte post Sanderum, & Boterum, quos refert, scriptum reliquit Rutil. Benzón. de anno Jubilei, lib. 1. cap. 19. pagin. 53. sic inquit. Hanc Novi Orbis conversionem imprimis complexus est Alexander VI. qui, ut cognovit illius notitiam in dies excescere, & Hispaniarum Reges eo animo esse, ut non minus temporale ipsorum Regnum, quam, imò praecipue Regnum Dei amplificarent, hoc illis demandavit, eosque adstrinxit, ut maxima, qua possent, diligentia, in illorum populorum conversionem incumbere, quod ut fortius exequerentur, ipsis, quidquid acquirerent, omnia meliori modo concessit, &c.

Et revera, t hoc plenum Novi Orbis dominium, quod hodie nostri Reges obtinent, & exercent, illis ab initio concessum fuisse, vel ex eo colligi potest, quod semper ita Alexandri VI. donationem acceperint, & ejus virtute, atque auctoritate subnixi, & provincias per centum & triginta annorum discursum cum omnimoda potestate, & jurisdictione possederint. Nam t quemadmodum a primordio tituli posteriori formatur eventus, l. 1. circa fin. C. de impon. luerat descrip. cum aliis, quae congerit Bartol. consil. 243. fuit quidam, num. 2. lib. 1. Alexand. cons. 90. in fine, lib. 3. Craveta cons. 158. in fine, Card. Tusch. praefat. conclus. jur. verb. Titulus, conclus. 314. & tetigimus supra lib. 2. cap. 24. num. 86. ita ex post facto talis praesumitur titulus, qualem praesens, & praeterita possessio demonstrat cap. cum dilectus de consuetud. ubi egregie notant Abbas, Anton. & Imola, cap. cum venissent, ubi DD. de institutionibus, l. quadam mulier ff. de rei vend. l. sicut, §. super vacuum, ff. quib. mod. pig. vel hyp. sol. lib. 4. titul. 33. part. 7. Bald. cons. 130. volum. 1. & in cap. 1. colum. 2. de Capitan. qui Curiam vendidit. Ubi dicit, t quod possessio subsequens est titulum 24 interpretativa, idem Bald. cons. 420. vol. 1. & cons. 352. lib. 3. ubi tradit, quod possessio, vel usus declarat, quid venerit in concessione, quem sequitur alia congerens Paulus Castrens. consil. 347. volum. 1. Craveta cons. 192. Socin. consil. 3. num. 5. vol. 1. & cons. 58. vol. 3. Curt. cons. 162. col. 3. Aretin. cons. 11. num. 6. Alciac. cons. 112. num. 11. lib. 4. Bald. Jas. Decius, & ceteri communiter scribentes in l. si certis amnis, C. de pactis, idem Dec. cons. 156. in fine, Laurent. Sylvan. cons. 66. num. 20. & alios allegans Bertazol. in consil. civili 97. num. 23. vol. 1. Paris. cons. 140. num. 13. vol. 1. & cons. 3. n. 10. vol. 4. Matth. de Afflictis decis. Neapol. 2. Camill. Borrell. de praestant. Reg. Cathol. cap. 54. num. 37.

Et in materia t utili nostrorum majoratum 25 Hispaniae ad interpretationem l. 41. Tauri, quod verba dubia scripturae institutionis majoratus, illum in perpetuum inducant, si concurrat consuetudo saltem per decennium observata, ut in bonis in ea contentis jure primogeniturae succedatur, optime resolvunt Roder. Suarez in l. quoniam in prioribus, ampliat. 10. a n. 11. Didac. Perez in l. fin. tit. 13. lib. 3. ordin. verb. Cien-

anos, vel Utrumque primogeniturae, Mieres, de Majorat. 4. part. quest. 20. a num. 56. lae Burgos de Paz. cons. 9. num. 3. Molina de Hispan. primogen. lib. 2. cap. 6. num. 58. & 59. alter Molina de Majorat. disp. 596. ubi ex praedictis, & aliis juribus, & auctoribus probans consuetudinem esse interpretativam legum, privilegiorum, & scripturarum, quae ex decennii lapsu interpretantur, atque declarantur.

- 26 Et quod non requiratur, si quod sit praescripta, sed sufficiat spatio quantumcumque brevi illius usum invaluisse, Tibert. Decian. cons. 44. per totum, maxime n. 6. vol. 2. Surdus cons. 335. num. 26. & 27. vol. 3. Menoch. cons. 163. n. 8. vol. 2. Burg. de Paz. cons. 23. num. 5. ubi addit, quod talis observantia declarativa extenditur etiam ad casus non expressos, quamvis non respondeant proprietati verborum, sed aliquantulum naturali eorum significationi adversetur. Et etiam in odiosis, & ubi jus commune resistit, ut late per Joseph. Ludovic. de consuet. concl. unio. Maron. 13. 36. 40. 154. cum pluribus aliis. Et quamvis mala appareat, & constat, ex Rota Romana apud Nicol. Garc. de benef. 5. part. cap. 1. num. 137. & seq. & tradit alia Seraph. decis. 454. num. 3. Tibert. Decian. cons. 31. a n. 15. vol. 1. Mascard. de probat. concl. 145. Cardin. Tusch. tom. 2. concl. 878. & Nos supra lib. 2. cap. 24. num. 86. & seq.

- 27 Maxime, t cum in casu de quo loquimur, hanc interpretationem, etsi verba ita clara non essent, necessitas rei, quae gerenda erat, extorqueret debuisset. Quis enim non videt, parum 28 secure esse posse t clericasticam disciplinam, quam inter istas barbaras nationes seminare conabatur, si eam secularis potentia, & dominatio non comitaretur? Status t quippe spiritualis conservari non potest sine temporalis, ut pluribus ostendit Frat. Joan. a Ponte in conven. utr. Monarch. lib. 1. cap. 7. pag. 27. & 28. & historiarum monumentis docentur, t quod in qualibet Monarchia, ab initio seculi, tria se invicem per ordinem comitata sunt, divinus cultus, sapientia scholastica (id est Theologica) & secularis potentia, ut praclare tradit D. Thom. lib. 2. de regim. Princip. cap. 16.

- 31 Unde succedit t alia regula juris, quae habet, quoties idem sermo duas sententias exprimit, eam potissimum accipi debere, quae rei gerendae aptior sit, l. quoties 67. ff. de regul. jur. Quod t loci Dec. Mayner. Cagnol. Ferrar. Petr. Fabr. & Ruard. sic Julianum exponunt, quasi docere voluerit, verba dubia juxta subjectam materiam 33 explicanda esse. Vel t ut magis actus valeat, quam pereat: resque, de qua agitur, in tuto sit, l. quoties, & l. ubi est verborum in fine, ff. de rebus dubiis, l. quoties in stipulationibus, ff. de verb. obligat. l. non puto, ff. fam. eriscunde, l. si uno, ff. locati, l. insulam, de praescript. verb. cum aliis, quae adducit Stepha de Federicis in tractat. de interpret. leg. part. 3. & Simon de Pratis de interpret. ultim. volum. lib. 2. fol. 176. solut. 2. numer. 17. Ego vero sic eam exponi posse arbitror, 34 t ut intellectus rei gerendae aptior a Jurisconsulto ille dicatur, qui rei, de qua agitur, magis respondet, & ad eam magis promovendam, commodiusque exequendam dirigitur.

Nam t cum aliquid alicui conceditur, non solum quod ad illud expediendum necessarium est, concessum videtur, l. 2. cum vulgati, ff. de jurisdic. omn. judic. Sed & quod majorem ejusdem negati commoditatem, & facilitatem respicit, ex text. eleganti in cap. praeterea 5. de offic. delegati, l. pen. ff. de usufruct. l. 1. §. si ei quem, vers. fin. ff. de in tutor. l. 1. §. fin. ff. de usufruct. legatos, l. veteres in princ. ff. de itinere actuque privo. cap. fin. de dolo, & contumac. per quem notat ibi Baldus, t quod qui habet mandatum ad 36 quaecumque necessaria videtur etiam habere ad ea, quae utilia sunt, Franc. de Atetio in cl. de testibus, col. 2. de testib. Ubi tenet, t quod in dispositione hominis uno concesso, veniunt non solum ea, sine quibus actus explicari non posset, sed etiam ea, cum quibus facilius, & commodius expeditur, quem laudat, & sequitur Jason. in d. l. 2. de jurisd. omn. jud. num. 11. vers. Item regulam, ubi reprobat opinionem Geminiani, aliter sententis contra Dom. de Rota, decis. 379.

Quibus addere possumus, t quod licet regulariter populi, qui se alicujus superioris potestati, & protectioni iure foederis, vel clientelae pacis mediis, vel alia ratione, committunt, libere esse non desinant, nec sibi aliquam jurisdictionem imponant, aut tradant communiter Bartol. & DD. per text. ibi, in l. non habito, 7. §. Ubi. ver. autem, ff. de cap. & postlimin. revers. Felix in cap. cum non licet, n. 9. & seq. de praescript. Joan. de Platea in l. 1. C. de excusat. Joan. Cephal. cons. 328. Modestini. Pistor. cons. 43. n. 30. decis. Camera Imper. in tom. p. 2. vol. 27. n. 10. fol. 159. Joan. Bodin. in tractat. de Repub. lib. 5. cap. 6. Renat. Choppin. de dominio Franc. lib. 3. tit. 18. n. 7. Pet. Gregor. lib. 20. Syntag. cap. 5. & plurimi alii relati ab Henric. Rosenthal. in epitom. feud. part. 1. cap. 4. conclus. 14. fol. 124. Ubi tamen verba concessionis, vel conventionis ulterius progrediuntur, saepe solet ex illis superioritatis, & dominationis jus induci, & acquiri, ut idemmet Auctores observant, & Everard. cons. 3. n. 9. Gode. cons. 32. n. 3. & Fulvius Patianus de probat. lib. 2. cap. 43. n. 16. Presertim t quando Regibus talis clientela conceditur, 39 in quibus protectio significat jurisdictionem, e. ad audientiam de appellation. ubi DD. & alii, quos refert, & sequitur Guido Papae decis. 151. num. 9. vers. Venio ad sextum, August. Veroli. cons. 65. in 119. vol. 1. & Didac. Perez in l. 3. tit. 3. lib. 1. ordinam. vol. 2. auctoritate d. m. 2.

Et hanc t plenam Novi Orbis donationem 40 Alexandrum VI. Regibus Hispaniae fecisse, ultra supra dictos auctores aperte etiam faretur Joan. Bodin. lib. 1. de Repub. cap. 9. etius verba refert Mag. Marquez in Gubernat. Christ. lib. 1. c. 27. pag. 163. Addit vero t Bodinus, ejusdem concessionis virtute potētissimos Reges nostros effectos fuisse Romanæ Sedis vassallos, & feudatarios ligios, quoad insulas maris Oceani, Regnum Peruvianum, & reliqua, quae in utraque India ex Pontificum concessione adquisierunt, & in posterum adquisierint, quoniam hoc, inquit, inter ipsos pactum fuit, ut vel ipsi Hispani scriptores affirmant. Quod etiam admittere videtur Matta de jurisdic. 1. part. cap. 26. num. 55. Sed fal-

falsum utique est, & nullo jure, ratione, vel auctoritate probatur, sed sola Bodini calumnia, qui frequenter pluribus Regibus sine causa supremam dominationem adinere solet, ut bene advertit Dom. Gregor. Lopez Madera in *Morarch. Hispan. cap. 2. fol. 12. cap. 10. fol. 23. 10*

In primis namque Bulla Pontificia verba (ut ex illorum serie manifeste constabit) nullam prorsus hujusmodi feudum mentionem directe, aut indirecte fecerunt, neque aliquid Sedi Apostolicae in his Novi Orbis provinciis ullo pacto reservavit, sed totum jus, dominium, & jurisdictionem earum plenè, & liberè cum solo onere praedicationis & conversionis Indiarum Regibus Catholicis concesserunt.

Unde succedit communis omnium Doctorem opinio, quae habet, quod quando Princeps, vel Imperator nihil sibi reservat, sed utitur verbo, *Danamus, largimur, concedimus*, cons. 149. & aliis similibus non inducitur feudum, neque aliqua feudi reservatio, sed pura & absoluta donatio, ut egregie probat, & prosequitur Oldrad. cons. 159. Angel. cons. 242. Incip. *Super puncto, in fine*, Decius cons. 32. & 498. col. 2. num. 11. Mandell. Alban. multum in nostris terminis loquens, cons. 64. n. 29. & sequentibus. & num. 64. lib. 1. idem Mandell. cons. 62. num. 18. eodem

ubi rectè concludit, quod in dubio potius praesumitur, & inducitur donationem, quam feudum, quod etiam sequitur, & communiter receptum esse testatur Socin. Jun. cons. 102. incip. *Non sum*, num. 9. & seqq. vol. 2. Decius cons. 85. col. 3. & cons. 193. col. 1. & cons. 208. col. 2. & cons. 269. col. 2. & plures alii relati per Julium Clar. & ejus addition. Bajardum in *S. feudum*, q. 17. & Henricum Rozenenthalum de *feudis*, 1. part. cap. 6. conclus. 26. n. 2. & seqq. ubi innumeros citat. *lit. B. & C.* & hoc pugna carere inquit.

Et magis in terminis, quod Papa dum Regnum confert, dat omnem potestatis plenitudinem, & aliquem investiens omnia Regalia liberè concedere videtur, pluribus, post alios, probat Barthol. Carpola de *servit. urb. praedi. cap. de portu. colum. 1.* & Camill. Borrell. de *praestant. Reg. Cathol. c. 48. m. 12. & 16. pag. 152.*

Secundo, quia pariter falsum est, quod idem Bodinus nostris Scriptis, rerumque Indicarum Historicis imponit: nam illi potius docent, quod quemadmodum quoad Castellae, & Legionis Regna, Reges nostri nullum superiorem in temporalibus recognoscunt, ut late probavimus *suprà lib. 2. cap. 21. ex num. 70.* ita & in provinciis Novi Orbis, quae illis adjectae sunt, eandem omnino exemptionem conservant, ut expressè praeter alios advertit Domin. Sot. de *just. & jure*, lib. 4. quest. 4. art. 2. & Camill. Borrell. de *praestant. Reg. Cath. cap. 46. ex num. 217. & cap. 47. ex num. 6. 7. & 14.*

Margaritis quippe doctrina est, & provinciae de novo quasitas, & alicui regno accessorie unitas, & auctas, atque (ut ita loquar) incorporatas, unum & idem Regnum censi, eisdemque legibus, iuribus, & privilegiis gubernari, & gaudere debere, ut pluribus ostendunt Bartol. Bald. Castrens. & alii per text. *ibi in l. si conveniret, l. 2. S. si nuda, ff. de pignorat. act. idem Bald. in*

in cunctos populos, n. 1. ad medium, C. de summa Trinit. idem Bartol. in l. damni, §. suis, qui ades, ff. de damno infecto, & in tract. Tiberiadis, Rub. de insula, col. 2. Joan. de Platea in *l. neminem, C. de Decurion. in fine*, Angel. in *l. de quibus, col. penult. ff. de legibus*, Barbacia in *cap. Rodolphus, num. 7. de rescriptis*, Guido Papae cons. 134. & deit. 265. ubi ejus additione Jason. in *S. in personam, num. 10. cum seqq. inst. de action. Gregor. Lopez per text. ibi, in l. a. tit. 12. & in leg. 27. tit. 7. part. 1. & in lib. 7. tit. 20. part. 3. glo. 3. & plures alii, quos refert & sequitur Matthae. de Afflic. in *tit. quae sint Regalia, verb. Portus, num. 15. in usib. feudi*, Aviles omnino videndus in *Prætorum in proce. mid. verb. litas, ex num. 11. ad 14. & in cap. 6. verb. Psa terra, n. 5. Mieres de majorat. 2. p. quest. 5. a num. 11.* Hieron. Gonzalez in *Reg. 8. Cancellar. glos. 5. §. 7. a n. 119.* Franc. de Clap. perit. *decisionum caus. fiscal. caus. 1. quest. unice, num. 14. & seqq.* Lanar. cons. 76. num. 13. Vincent. de *Francis deit. Neapol. 506. num. 11.* & in terminis de provinciis Novi Orbis agens Lasarte de *decima empti & vend. in prefat. n. 20. in addition. & novissime Joan. Bapt. Valenzuela cons. 82. num. 70. & cons. 79. n. 39.* Quod secus est, quando aequè principaliter inducitur, nam unumquodque retinet, & conservat jura & privilegia sua, ut tradunt iidem Auctores supra relati, & ultra eos de Regno Aragoniae loquens Sesse deit. 113. num. 20. part. 2. de *Neapolitano, & Siculo Ginzrel deit. Neapol. 43. num. 23. 29.* & Franc. Milanen. deit. 2. Borrell. in *compend. deit. tom. 1. tit. 43. num. 158. de Regno Valentiae, Leo. deit. 2. num. 34. 1. part. Portugalliae, Aguirre in Apologia, 4. part. a num. 55.* Gabr. Pereira deit. Lusit. 2. a num. 2. & Did. a Brito in *causa major. Reg. Corum, q. 1. num. 13. & 20.* & de Mediolani Ducatu Cancellor. Gall. ad *consuet. Alexan. in prefat. num. 94.**

Denique contra Bodinum facit, quia nullibi legitur, quod Reges nostri ob praedictam Alexandri VI. concessionem se in temporalibus Ecclesiae jurisdictioni quoad istas provincias subjecerint, vel quod ullo tempore Romani Pontifices hoc jure, & potestate in illis usi fuerint, imò neque uti voluerint: Nam quod Bodinus, & Marta considerant, de lite inter Lusitaniam, & Castellae Reges orta, & ab Alexandro VI. terminorum divisione, & lineae deductione composita, de qua plura diximus *suprà lib. 1. cap. 6. ex num. 69. & lib. 2. cap. 24. num. 18.* ex communis ipsorum Regum consensu, ad vitandas, & sedandas discordias processit, ut egregie tradit Thom. Bocius, de *sign. Eccles. Dei, lib. 17. cap. 4. vers. Joannis Primò*, & novissime Seraph. Freir. de *justo Imp. Asiat. cap. 7. num. 5.* Et quia cum eo tempore de praedicationis, & conversionis munere praecipue tractaretur, ejus descriptio, & assignatio cum primis ad Sedem Apostolicam pertinebat, ut bene observat Pat. Franc. Suarez in *tract. de Fide, disp. 18. sect. 1. num. 7. & Nos supra lib. 2. cap. 24. num. 18. resolvimus.*

Quod etiam, & eximia pietas, & Religio, qua nostri Catholici Reges Romanam Ecclesiam semper prosequunt, & venerati sunt, eosdem induxit ad Pontificis concessionem, benedictionem,

nem, aut beneplacitum expostulandum, ut melius, & feliciter detractionem, & acquisitionem Novi Orbis, quam praemanibus habebant exequerentur. Quamvis non deficiant plures doctissimi viri, qui & nunc censent, & ea tempestate censuerunt, Christianos Principes etiam absque aliqua Pontificis licentia, & concessionem, quorumlibet Infidelium provincias convertere, & sibi subjicere posse, ut tetigi, *sup. lib. 2. capit. 13. num. 6.* & alibi passim, & constat ex traditis à Petro Malferito, *d. cons. 769. apud Mandellum, vol. 2. Marquard. dict. tract. de jud. & Infidel. 1. part. cap. 14.* Fr. Anton. à Corduva in *questionario, lib. 1. quest. 57. dub. 5.* Anton. de Herrera, qui rem, uti gesta fuit, ex historiae monumentis recenset in *histor. gener. Ind. Occid. decad. 1. lib. 2. cap. 4.* & post haec scripta probat, & sequitur Aegid. Benedic. in *l. ex hoc jure, ff. de justit. & jure, cap. 3. num. 21.*

Quod non ea mente dictum quispiam existimet, ut Pontificia concessionis vigorem, & effectum aliquatenus infringere velim, de cujus suprema, hac in parte potestate, & auctoritate, ita lato sermone in superioribus egi. Sed ut planius appareat, si praedictorum Auctorum sententiam admittimus, nullam fuisse causam praedicti feudi inducendi, & recognoscendi, cum Pontifex nihil de suo concesserit, & Reges nostri id quod postulabant, jure proprio consequi possent, *argum. l. Titia Scio in princip. de legat. 2. l. 1. C. de re judicata, §. si res aliena, instit. de legatis.* Ubi non videtur quis legitime petere id, quod jam apud se habet, *l. 2. in fin. ff. ad municip. l. que sub conditione, §. fin. ff. de cond. t. hist. l. unice. C. de thesaur. ibi: Ut superfluum sit hoc precibus postulare, quod jam legem permisit esse, cum aliis quae tradit Gregor. Lop. in l. 6. gloss. 4. tit. 11. part. 6. glos. verb. Compendium, in cap. nuper de decimis: Surd. cons. 115. num. 21. & in tract. de aliment. tit. 9. quest. 35. num. 25.* Menoch. de *adipis. possess. remed. 4. num. 178.* Hipolyt. Riminal. in *l. qui se patris, num. 217. C. unde liberi: Navarr. cons. 1. num. 4. sub tit. de postulat. Pralat. & Valenzuela cons. 69. num. 88. & 89. & cons. 74. num. 65.*

Neque his obstat, si replicetur, quod quamvis dicta conquisitio, sola, & propria Regum nostrorum auctoritate fieri potuisse, ex eo tamen, quod Pontificem adjerunt, & ejus interventionem, licentiam, & concessionem necessariam esse existimarent, jam amplius absque ea nihil efficere poterunt, & hoc totum jus, quod habent Apostolicae concessionis, & liberalitatis acceptum ferre debent: *argum. cap. veniens de praescript. l. si mulier, §. fin. de eo quod met. caus. l. si cui, ubi Glos. verb. Mutandae, ff. de servit. l. de pupillo, §. meminisse, ff. de novi oper. nuntiat. & aliorum, quae in simili ad varios casus notari solent de eo, qui potest & actum expedire propria auctoritate, quod sibi praedictat adeundo iudicem, nec ad viam facti redire potest, sed debet expectari iudicis auctoritas, ut tradit Bald. in l. adem, num. 21. C. de locato: Greg. Lopez in l. 6. glos. 1. vers. Si tamen iudex, tit. 8. part. 5. Osacas deit. Pedemont. 164. num. 16. in fine, & num. 17. Valasc. consul. 88. a num. 7. lib. 1. & Lancellot. in tract. de attentat. cap. 4. in prefat.*

à num. 419. & ampliat. 1. per totam.

Nam si verior resolutio est, quo praedicta jura loquuntur, quando gratia, vel privilegium, quod petitur, & impetratur, omnino contrarium, & repugnans est juri, quod alias preceptor habebat; tunc enim ab eo recedere, eique renuntiare velle videtur. At verò, quando haec contrarietas, vel repugnancia non adest, etiam si quis gratiam, aut privilegium impetret, ad id quod semoto eo facere posset, non inducitur proprii juris renuntiatio, immutatio, diminutio, aut confusio. Sed potius unum jus, in quod confirmat, 57 ac juvat, & electivum manet, aut etiam simultaneum, si se invicem non impediunt; cap. post electionem de concess. praebend. ubi Abb. num. 4. & in dict. cap. veniens, num. 18. cap. auditus de praescript. cap. cum persona, §. quod si tales de privileg. lib. 6. cap. cum dilectis de consuetud. & op. 58 timus text. in l. in forma, §. fin. ff. de censib. ibi: Si quis veniam petierat, ut census sibi emendare permittatur, deinde post hoc impetratum cognoverit, se non debuisse hoc petere, quia res emendationem non desiderabat; nullum ei praedictum ex eo quod petit, ut census emendaret, fore, sapissime rescriptum est; ubi Glos. verb. Rescriptum, alios concordantes allegat, *l. fin. C. de repud. hered. per quam solam, de ceteris oblitus: sic in pulchra specie, post Bald. Alex. & alios, quos refert, docet Molina de Hisp. primog. lib. 2. cap. 10. num. 75. ibi: Nam quoties concurrunt quoad aliquid jus commune, & privilegium, non confunduntur, sed potest quis quoad id uti jure communi, & etiam privilegio.*

Unde si Regibus nostris nocere non debuit, quod ad majorem sui juris securitatem, & corroborationem Pontificis assensum, & beneplacitum requisierint, *argum. l. legata inutiliter, ff. de legat. 1. & de alimen. legat. & abundans quip. 60 pè cautela non solet esse nociva, l. non solent 94. ff. de reg. jur. l. testament. 17. cum vulgatis, C. de testament. quod esse veluti proverbium inter Juris peritos tradit Div. August. lib. 4. de Civit. Dei, cap. 27.*

Et si nemo prohiberet plura jura, & titulos cumulare, tam ad sui confirmationem, cum de eo certus est, quam ad majorem cautelam, quando de eo dubitat, *l. 4. ff. ad leg. Falcid. cap. sacerorum 12. quest. 2. dicti. cap. post electionem, cum aliis, quae plenè notat Felin. in c. in nostra, n. 2. de rescript. Ludovic. Roman. cons. 350. n. 13. Paul. Castrens. in l. quidam, §. sed cum veteres, num. 2. C. de necess. serv. hered. instit. Zas. in l. 3. §. ex pluribus, num. 34. ff. de acquir. poss. Lofred. cons. 17. n. 57. Cavallinus millelog. 773. num. 1. Molina dicti. lib. 2. c. 2. num. 11. in fine, & num. 14. & cap. 7. num. 70. Menoch. lib. 4. praesumpt. 4. per totam: & Cervantes in lib. 3. Tauri, num. 66. & 72. qui ita rectè respondet ad text. in dict. cap. veniens. In cujus specie merito advertit Abb. ibidem, num. 19. solam gratia impetrationem nocere, etiam si quis ea usus non fuerit, Ceterum si quando obventa, & im-*

quis contra, ff. de legat. prest. & aliorum, que in specie subtiliter expendit Oldrad. cons. 313. num. 5.

64 Et idem respondetur, & notari potest circa illam doctrinam supra relatum, quod qui semel judicem adiit, ad viam facti redire non potest. Præterquam quod in hoc plures alii contrarium defendunt, ex d. l. forma, de censibus, & similibus, & ut plurimum, in judicialibus tantum procedere tradunt, ad obviandum rixis, & ne judiciorum auctoritas contemnatur, in quibus variare non licet, secus autem in actibus extrajudicialibus, ubi non requiritur citatio, vel quando inde aditur sine figura iudicii, ut constat ex Lancellotq, & Velasco ubi supra: Alex. consil. 105. num. 27. lib. 3. Menoch. d. remed. 4. de adipsenda. num. 425. & plenius ex Vincent. Carrochio decis. 57. ubi ferè omnes utriusque opinionis rationes, & sequaces adducunt. A quibus non multum distat vulgaris regula juris, que docet, neminem prohiberi plurimis remediis, & defensionibus uti, si ad eundem finem tendant, & dirigantur: de qua in l. nemo, & l. is qui dicit. ff. de except. l. ex his, nemo 43. ff. de reg. jur. & in c. nullus pluribus, eod. tit. lib. 6. ubi Petr. Faber. & Petr. Pechius alia plurima congerunt.

66 Quod licet in actionibus regulariter prohibeatur, & dicitur in eadem l. nemo, & in l. quod in heredem, §. eligere, ff. de tributorum actio. leg. cum filius 76. §. variis, de legat. 2. cum mille aliis adductis à Glossa, & Doctor. ibidem, & Dueñas reg. 14. adhuc tamen permitti vidimus, quando invicem contrarie non sunt, neque electione tolluntur, aut absolutoria lata in una, parit exceptionem rei judicate in alia, ut optime post Plateam, & alios, observat Joan. Oinotom. in §. si minus, n. 17. & 18. inst. de action. vel quando quis incertus est, que potius actio teneat, vel de jure suo dubitat: tunc enim potest plures actiones non solum habere, sed etiam ad majorem juris sui comprobationem, & consequentem simul eas in iudicium deducere, ut ex altera victus, alteram exequatur, ex alia videlicet causa, ut bene notavit Joan. apud Accur. in dicit. §. l. nemo ex his, pag. mibi 192. in fine, & in optimis casibus insinuat in l. 1. §. quia autem in fin. ff. quod legat. l. contra majores, Cod. de inoffic. testam.

67 Rursus non oberit, si quis pro Bodini sententia perpendat doctrinam Andrea de Isernia in cap. 1. §. præterea, vers. Ratione peccati, numer. 53. de prohib. feud. alienat. & in §. nec Dominus, vers. Hoc casu, numer. 45. quem refert, & sequitur Hieronym. de Monte in tract. de fin. re. 68 gund. cap. 29. num. ult. Quatenus, inquit, & Romanum Pontificem in regno Sicilia, quia ex eius concessione possidet, proprietatis dominium mansisse, atque adeo in illo etiam in temporalibus iudicare posse, & declarare quod Rex non alienet, quia interest ejus jus proprietatis conservare, & ut afflicti subditi à gravaminibus releventur. Nam ut hanc sententiam veram esse concedamus, parum quidem ex ea supremæ Orbis Novi dominationi præjudicabitur.

69 Etenim, & ut idem Andreas de Isernia ibidem aperte supponit, & colligitur ex cap. ad

Apostol. de re judic. lib. 6. Clement. Pastoralis eodem, Sicilia regnum olim tam in spiritualibus, quam in temporalibus ad Ecclesiam Romanæ patrimonium pertinebat ex antiqua illa Constantini donatione, & ab ea in feudum concessum fuit diversis Comitibus, ac Regibus, sub variis pactionibus, & vestigalibus, ut refert Raphael Volaterran. lib. 5. comment. cap. Sicilia, pag. 2. & lib. 2. Geograph. cap. 2. Facellus, Bernard. Corrius, & Joseph. Carnevalius in histor. Reg. Sicilia per totam: Forcatul. de Gallor. Imperator. & Philosoph. lib. 2. pag. 118. Carolus Signon. de regno Sicilia, lib. 5. 6. & 7. & plurimi alii, quos refert, & sequitur Borrell. de præstant. Reg. Cathol. cap. 46. & cap. 47. ex num. 1313. Marta de jurisdic. 1. part. cap. 5. num. 8. & cap. 26. ex num. 6. ad 34. Scacc. de appellat. quast. 7. n. 76. & seqq. & quest. 8. num. 110. Thom. Bocius de sign. Eccles. Dei, lib. 17. cap. 4. & Marinus Freccia, qui omnium Regum, & investiturarum nomenclaturam, inchoando à Constantini donatione ordinatè recenset in tract. de subfeudis, rub. de antiq. stat. Reg. num. 51. & rub. de offi. Mag. Cancell. num. 25. Unde & mirum non est, quod Summi Pontifices in eo regno supra dicto jure aliquando usi fuerint, quod ad has provincias Indiarum Occidentalium transferri non potest, nec debet in quibus (ut diximus) nulla ejusmodi feudi reservatio invenitur, & id quod ab Ecclesia concessum fuit, ab ea antea non possidebatur, sed Regum nostrorum cura, & expensis detentum, & acquisitum fuit.

70 Ut interim taceamus, & etiam in Regno Sicilia omni modum exceptionem ab Imperio agere eundem Iserniam, & alios, quos refert, & sequitur Camil. Borrell. d. cap. 47. n. 5. & 13. & novissimè Joseph. de Rusticis in comment. ad leg. cum avus, de condit. & demonstr. lib. 5. cap. 10. num. 32. Et feudum, & quod pro eodem Regno, & Neapolitano, Corsico, & aliis à nostris Hispaniæ Regibus Ecclesie Romanæ persolvitur, nequaquam efficeret, quin ipsi Reges omnino liberi, & Monarchæ in eisdem, & aliis suis regnis esse, & appellari possint, & omnia Regalia habere, & exercere. Quia & Pape subesse nihil de jure hujus superioritatis imminuit, ut bene concludit Borrell. supra e. 48. n. 12. & ipse, dum prædicta regna in feudum concessit, omnem Regiæ potestatis plenitudinem cum eisdem prærogativis, Regaliis, & superioritatibus confert, que erant apud Ecclesiam Romanam, ut post alios docet Cepola de servit. urb. præd. cap. de portu, col. 1. Paris de Puteo in tract. de syndacatu, verb. Sententia, cap. an sit dictum capitulum, in fin. Joan. Vincenti de Anna in resp. Const. constitutionem divina memoria, n. 7. Menoch. cons. 92. n. 32. & seq. vol. 1. & plurimi alii, & quos ad eandem Monarchiam Sicilia in temporalibus asserendam, concessit Marinus Freccia d. rub. de antiq. stat. Reg. n. 58. vers. Hodie tamen, ubi docet, quod Ecclesia hodie in regno Sicilia nihil obtinet præter annum censum, omnibus aliis juribus in Regem, & ejus heredes translatis; & Camil. Borrell. d. cap. 43. per totam qui postea cap. 53. & c. 71. num. 7. latissimè probat, non solum in temporalibus, verum etiam in spiritualibus Reges nostros quoad illud regnum Monarchas appel-

75 pellari posse, quoniam in eo Legati de latere Sedis Apostolicæ cum plenissima super omnes Prælatos Ecclesiasticos ejusdem regni potestate, ac jurisdictione constituti sunt, ex concessione Urbani II. R. P. Rogerio Normanno, tunc Comiti Sicilia & Calabria, ejusque filii, hæredibus, & successoribus in perpetuum facta, anno Domini 1099. tertio Nonas Julii, cujus verba ibi ad literam refert, & extant etiam apud Thom. Facellum rer. Sicul. decad. 2. lib. 7. c. 1. Marianam de rebus Hispan. lib. 10. cap. 5. Gaufredum Monachum de rebus à Normannis in Italia gestis, lib. 4. cap. 29. Joseph. Carnevali Siculum lib. 1. de histor. Sicil. Joan. Lucam Barberium in cap. Brevium Sicil. Hieronym. Zurita lib. 3. Annal. Aragon. cap. 68. Francisc. Maurolicum in compend. rer. Sicancar. lib. 3. fol. 98. Cujus Bullæ virtute, ut iidem Auctores recensent, Reges Sicilia ex eo tempore ibi Tribunal tenent, quod Monarchia appellatur, in quo introducuntur appellationes ab ejus regni Prælati, & ad suos Regios Magistratus devolvuntur, ibique uti à Legatis de latere causa deciduntur. Et idem novissimè tradit Marius Mura ad cap. 3. Regis Ferdinand. num. 24. fol. 378. tom. 3. sup. cap. Reg. Sicil. inquis. quod Sicilia Reges, per intermediam personam Comitis Rogerii, fuerunt à Summo Pontifice investiti de spiritualibus.

76 Eodemque modo in regnis Valentie & Aragonie Regem habere jus cognoscendi etiam super Prælatos exemptos antiquissima, & immemorabili consuetudine, atque ita praxi servari, refert, & testatur Petrus Belluga in speculo Principum, rubr. 11. §. videndum, ubi idem Borrell. in addition. verb. Probamus; plura in hujus juris, ac consuetudinis confirmationem, & defensionem adducit, post Doctores in cap. decernimus de iudicis, & in cap. cum contingat, de arbitris Glossam in cap. 1. 93. dit. & in cap. Mennam, 2. quest. 4. Paulum Borgasium in tractat. de irregularitate, reg. 7. num. 3. & 4. Berjo. quest. 7. num. 6. & 7. Greg. Lopez in l. 13. tit. 13. part. 2. verb. Costumbre: Roland. à Valle cont. 12. n. 58. lib. 4. Menoch. de retin. pass. remed. 3. n. 400. & Bobadilla in Politic. lib. 2. cap. 18. n. 42.

77 Quæ omnia, & eo magis notaro, & repetere volui, quoniam his temporibus maximè hic articulus Monarchie Siculae in spiritualibus disputatus, & exagitatus est, ob id, quod Illustriss. Cardin. Caesar Baron. in suis Annal. Ecclesiast. c. 11. anno Christi 1097. n. 18. cum multis sequentibus, supra dictis Auctoribus, aut non visis, aut insuper habitis, eam seriò improbat, & rigidis, atque asperis verbis piissimos Reges nostros, ca utentes, succenset, Bullamque Urbani II. comitentiam, vel nimis adulteratam esse ostendendè nititur. Contra quem & tamen plures docti viri peculiare apologias scripserunt, & præcipuè Illustrissimus & Reverendissim. Dominus D. Joan. Beltranus à Guevara, Archiepiscopus Comostellanus, quæ jam typis vulgata, licet sine Auctoris nomine, circumferatur. Quapropter Regiis editis, & schedulis liber ille Baronii intercepti jussus est, ut tradit Jacob. Gordon. in sua Chronograph. anno 1610. pag. 495. quarum quedam ad has Peruanæ regni provincias expedit-

ta fuit, dat. en el Pardo 5. Januar. anno 1611. cujus me executorem fecit Excellentissim. Dominus D. Joan. de Mendoza & Luna Montium Clarorum Marchio, ejusdem regni ex tempestate dignissimus Prorex, & vigilantissimus Gubernator: de cujus quidem eximii laudibus plura dicere possem, nisi jam utriusque Orbi notissima essent.

De feudis & autem, quæ ab Hispaniæ Regibus ob aliqua regna, & provincias, quas possident, & ab aliis totius mundi Romana Ecclesia recognoscuntur, plura tradit Camill. Borrell. d. tractat. de præstantia Regi Catholici, cap. 46. & 47. Thom. Bocius de signis Ecclesie, lib. 17. cap. 4. Joan. Azor. 2. part. institutionum Moralium, lib. 11. cap. 2. versic. Secundo quaritur: Joan. Baptista Lup. in tract. de illegitimis, comment. 3. §. 3. num. 18. cum sequentibus. & lib. 4. cap. 34. pag. 512. & latissimè Marta dicit. tractat. de jurisdic. 1. part. cap. 5. & cap. 18. ex num. 11. & cap. 20. ex num. 17. & cap. 26. & sequentibus. Et potuit allegare Gregorii VII. Romani Pontificis epistolam, lib. 1. epist. 7. & lib. 4. epist. tom. 3. epist. Roman. Pontif. quas refert Baron. tom. 8. Annal. Ecclesiastic. anno 701. num. 16. & Fr. Joan. à Ponte in conven. utriusque Monarchie, lib. 1. cap. 6. §. 4. quibus Hispaniæ Regum ab antiquis Gothorum Regibus Romana Ecclesie quoad dominium directum concessum fuisse, ostendit, & certa annui tributii præstatione gravatum.

78 Sed hoc & ut verum fuisse admittamus, ex sola pietate, & veneratione, quam erga Apostolicam Sedem Reges illi ostendere voluerunt, processit. Postea autem Hispania Maurorum invasione occupata, & deinceps ab antiquis incolis absque ullo imperii, vel Pontificum auxilio recuperata, pristinam libertatem accepit, & Ecclesia jus illud, quod habere potuit, amisit, juxta tradita à glossa in cap. Adrian. 63. distinct. Chassan. in Catal. gloria mund. part. 5. consider. 27. & Zamal. lib. 11. cap. 7. Et ita licet in Aragoniæ regno Ramirus I. & post eum Petrus II. antiquum illud feudum agnovissent, & quo majori honore Christi Vicarium prosequerentur, fasses majestatis Romano Pontifici submitterent, ejus clientes, beneficiarios, seu feudatarios esse professi fuerint, ut tradunt Marta, Bocius, & Azor. ubi supra: Zurita lib. 2. annal. cap. 5. à num. 1204. Mariana de reb. Hispan. lib. 6. cap. 7. & novissimè Joannes Brixius Martinez in histor. Sanct. Joannes de la Peña, lib. 4. cap. 20. ex pagin. 677. & pag. 525. Postea tamen, cum id factum licet ob piam mentem laudandum Regni Proceres, & milites agere tulissent, Jacobus Rex ejusdem Petri filius, quamvis à Romano Pontifice Gregorio X. requisitus, censum à patre constitutum solvere renuit, asserens, illud invalidè, & illegitimè factum, regnorumque suorum rationem, qua suo, & majorum robore, ac viribus, à faucibus Sarracenorum fuerunt erepta, neminem in temporalibus debere in superiore agnoscere, ut refert idem Zurita lib. 3. annal. cap. 87. anno 1274. & lib. 4. cap. 37. anno 1283. Gregor. Lopez Madera in Monarch. Hispan. c. 2. fol. 12. Calist. Remir. in tract. de leg. Regia Aragonia, §. 2. num. 37. & 38. Molina, de pact. nupt. lib.

lib. 1. cap. 2. num. 18. & Joan. Bricius Martin. ubi supra, ubi addit, Alphonsum t Aragonie Regem de Pontificis magni regni sui coronam accipere noluisse, ne in temporalibus se ci ullo modo subjectum esse crederetur.

84 Regnum t verò Portugallie, sive Lusitaniae Romanae Ecclesiae feudum agnoscere absque aliqua hesitatione affirmat idem Marta d. cap. 26. ex num. 95. arguunt, text. in c. grandi, de supplen. neglig. Pralat. Param. de origine, & progress. inquisit. lib. 3. quast. 1. opin. 3. num. 113. & apertius probat Rodericus Archiepisc. Tolentan. de reb. Hispanie, lib. 7. cap. 7. ubi de Alphonso Henrico ejusdem provinciae Comite loquens, ait: Hic primus in Portugallia sibi imposuit nomen Regis, & ab Eugenio III. cui nomen suum constituit censuale, multa privilegia, & indulgentias impetravit. Idem etiam memorat Genebrard. in sua Chronograph. citans Garibajum part. 4. lib. 34. cap. 16. nisi quod pro Eugenio Alexandri nomen reposuit, inquit: Alexander III. Alphonsum Portugallensium novo, & primo Regi coronam per Albertum Cardinalem tradit, ea lege, ut quantivis Portugallenses Reges duas auri libras Ecclesiae Romanae persolverent.

85 Est autem t adeo verum, Reges Hispaniae absolute loquendo, Ecclesiae feudatarios non esse, & dempta fidei & religionis causa, Summum Pontificem in temporalibus superiorem non recognoscere, justa ea quae diximus supra lib. 2. cap. 22. num. 49. ut merito dicere poterit Petr. Greg. 1. 26. de Repub. c. 5. n. 7. t magis independentes ab ea esse, quam Imperatores. Imperatores t namque recipient diadema à Summo Pontifice, & ei speciale juramentum fidelitatis praestant, de quo in cap. tibi Domino 63. distinct. clement. 1. de jur. jurand. junctis aliis, quae congerit Marta dicit. 1. part. cap. 5. per totum: Param. dicit. opin. 3. num. 80. & Camill. Borell. in summ. decis. 1. part. tit. 57. tit. 68. & in tractat. de magistrat. edit. lib. 1. cap. 14. num. 77. ita t ut Imperator, qui Ecclesiae non praestat auxilium contra Schismaticos perjurus sit, ut probat Palac. Rub. in tract. de Reg. Navarr. 4. part. §. 3. in fine: At verò t Reges Hispaniae, Galliae, & alii, qui liberi sunt, hoc speciali juramento non adiunguntur, licet verum sit, quod pro eximia pietate, & religione, quae pollent, tempore quo coronantur, juramentum de Ecclesia pro virili defendenda praestare solent, ut tradit idem Palacius ubi supra 5. parte, §. 1. Joseph. Stephan. in tractat. de osculat. ped. Sum. Pontific. cap. 14. Ribadencir. de Principe Christiano, lib. 2. c. 17. & plura congerens Joan. Baptista Valenzuela in monit. contra Venet. 7. part. n. 96. & sequentib. Et t per legatos suos eidem Romano Pontifici obedientiam praestare soleant, cum noviter Reges creantur, vel pro regnis, aut provinciis, quas sibi de novo subijciunt, ut bene ostendit Thomas Boetius de sign. Eccles. Dei, lib. 17. cap. 5. ad fin. Ubi etiam t observat, Catholicos Hispaniae Reges jam inde à temporibus Concilii Toletani VI. cum sibi legem imposuisse, ut Rex, qui incidit in haesim, sit excommunicatus, & exterminandus, t Quam Ferdinandus V. renovavit anno 1492. eodem nimirum, quo India Occidentales sunt detectae, instituitque seyerissimum Inquisitionis Tribunal, cui

Reges etiam subjectos esse, ob dictum Canonem, sancivit. Quod Vasquez etiam restetur in Chronie. Hisp. & Marta d. cap. 26. num. 94. his verbis: Item Rex Castella antequam Rex fiat juramento speciali subijci se, & totum suum dominium Sanctissimo seyerissima Inquisitionis Tribunali.

CAPUT II.

De alio titulo, qui ejusdem Novi Orbis retentionem magis justam, & legitimam reddit: Nempe, quod Reges Catholici illius acquisitionem magno, & maturo consilio habito, ac probabili opinione ducti tentaverint; & quae semel vitè discussa sunt, vel legitime praescripta non debent iterum in examen vocari.

SUMMARIUM.

- 1 Orbis Novi acquisitio multis, ac magnis consiliis praecedentibus inita fuit.
- 2 Reges Hispaniae res arduas non nisi maximo consilio arbitrio aggrediuntur.
- 3 Reges Hispaniae, licet eis subjaceat omne, quod volunt, voluntatem tamen suam semper legi, & rationi submittunt.
- 4 Consilium peritiorum in omni re gravi, & dubia sumendum esse, multis juribus comprobatur.
- 5 Consilia, & Consiliorum Principum, & plura de eorum necessitate, utilitate, dignitate, & qualitate, remissive.
- 6 D. D. Laurentius Ramirez de Prado, Regii Consilii Indiarum Senator, laudatur.
- 7 Consilia, & Consiliorum Regum Hispaniae alia totius Orbis excedunt.
- 8 Reges Hispaniae omnes alios in suis Consiliariis exhibendis, & remunerandis excedunt.
- 9 D. Licentiat. Joan. Ortizus Cervantes in Conventu Novi Regni Granatensis primam Fisci Patro us, deinde Senator, librum peculiarem de supremis Consiliis Regum Hispaniae edere parat.
- 10 Consilii utilitas maxima.
- 11 Assuerus laudatur in sacra pagina propter consiliarios, quos semper secum habebat.
- 12 Persarum Reges nihil sine consilio sapientium faciebant.
- 13 Respublica qualibet bene constituta debet omnia cum consilio sapientium expedire.
- 14 Romani qualiter consilia exquirebant, & Deum Consilium, sive Consiliorum celebrarent.
- 15 Afri, sive Caribaginenses Astorem Deam, id est, Consiliariam, valde colebant.
- 16 Marcus Antonin. Imp. qualiter consilia peteret, & admitteret, ex Julio Capitol.
- 17 Reges Hispaniae in bellis incedunt, & rebus religionis tractandis, maximo consilio, ducuntur, Et num. 20.
- 18 Proverb. locus de consiliis bellorum exponitur.
- 19 Bella non nisi cum magno consilio indicenda, vel incunda esse, multis probatur.
- 20 In quo consistat Regum Hispaniae excellentia remissive.
- 21 Reges Hispaniae propria auctoritate possunt bellum indicare, sed raro id faciunt inconsulto Romana Pontifice.
- 22 Reges Hispaniae in bellis quae gerunt, à Deo juvantur, & quare.
- 23 Belli causa ubi justa est, pugna exitus malus esse non poterit.
- 24 Reges nostri ad acquisitionem Indiarum faciendam, Summum Pontificem consuluerunt.
- 25 Leges veteri in dubiis causis Summorum Sacerdotum iudicium exquirebatur.
- 26 Cap. per venerabilem, qui filii sint legit. expenditur.

- 27 Cardinalium prudentia, & in omni scientia peritia, commendatur.
- 28 Cardinales unde ita dicti, & alia de eorum origine & dignitate, remissive.
- 29 Reges nostri abique ullo scrupulo retinent provincias Novi Orbis, cum ad eas conquereudas tot consilia exquirerint.
- 30 Lex ult. C. fideicom. lex hac consultissima, C. de taxam. expenditur.
- 31 Integrum est iudicium, quod plurimorum sententia confirmatur.
- 32 Sapientium consilia qui inquiri, & sequitur, in utraque foro excusatur.
- 33 Majoratus possessor, qui rem ejus alienavit de consilio sapientis, excusatur, & an alienatio valeat.
- 34 Virro gravi, & sine digno qui credit, securus est.
- 35 Princeps non peccat, qui sequitur consilium sapientium, aliquid facit, lege humana prohibuit, vel etiam injurium.
- 36 Papa, & Collegium Cardinalium etiam in iis, quae ad mores pertinent, errare posse non videntur.
- 37 Papa etiam, ubi solus aliquid statuit in genere morum pro universa Ecclesia, errare non potest.
- 38 Opiniones diverstas ubi adest, secure quis probabiliorem sequi potest, imò & probabilem, ut multi opinantur.
- 39 Opinio communis Doctorum ab Ecclesia recepta, sufficit ad dandam jurisdictionem, licet falsa sit.
- 40 Rex, qui semel iustitiam belli exacte discussit, iuste retinet, quae in eo cepti.
- 41 Consilio maturo legitime facta, postea in dubium vocari non debent, quia ex eo resultat veluti exceptio rei iudicatae.
- 42 Belli iustam causam ab initio discussam esse sufficit, etiam si postea aliqua dubia emergant.
- 43 Indiarum Occidentalium super justa retentione amplius jam disputare non licet.
- 44 Regnum antiquorum tituli, & initia repeti non debent.
- 45 Lex dubia, quae de consuetudine aliquam interpretationem accepit, ita servanda est, licet postea constet, alium ejus sensum fuisse.
- Consuetudo, quae recepti aliquam opinionem, licet minus communem, servanda, & sequenda est, ibid.
- 46 Opinio antiqua, & generalis habetur pro veritate.
- 47 Ignorantia juris dubii excusat, ubi diligens & studiosa ea ejus inquisitio processit.
- 48 Bello publico inditio parva, an & quando restitui debent, si illud injurium fuisse consisterit.
- 49 Alienum si quis bona fide accipiat à non domino, illud tenetur verò domino restituere, si postea sciat alienum esse.
- 50 Praescriptio longi, vel longissimi temporis bona fide perfecta omnem repetitionem excludit, Et num. 53.
- 51 Praescriptio quando, & quatenus impium praesidium, & improba temporis allegatio voveatur.
- 52 Titulum nullum allegare melius est, quam invalidam, aut defectuosam.
- 53 Mala fides superveniens post praescriptionem legitime completam non nocet.
- 54 Praescriptione completa, res praescripta amplius aliena dici non potest.
- 55 Juste possidet, qui auctoritate juris aliquid possidet.
- 56 Lex magis domina est rerum nostrarum, quam nos ipsi.
- 57 Cessante causa non cessat effectus, quando dispositio effectum suum jam sortita fuit.
- 58 Actus perfecti & absoluti per impedimentum superveniens non vitiantur.
- 59 Reges nostri tempore bonam fidem habuerunt in Novi Orbis acquisitione, etiam si aliqui ejus causas postea in dubium vocaverint.
- 60 Iudicium proprium considerandum est, non alienum, in iis quae ad bonam fidem pertinent.
- 61 Crudelestas probabilis habet vim tituli.
- 62 Praescriptio triginta, vel quadraginta annorum titulum non requirit.
- 63 Titulus quilibet putativus, & illegitimus sufficit in praescriptione longissimi temporis, quamvis postea de ejus errore constet.

Adem porro t hujus Novi Orbis retentio, de qua nunc sermonem habemus, ex eo etiam justior, & securior efficitur, quod notissimum sit, Catholicos Reges Ferdinandum & Elisabetham, & postea Carolum V. Imperat. Optim. Maxim. illorum heredem, ubi ejus inquisitionem, & conquisitionem facere, ac prosequi destinarunt, peritissimos quoque illius aetatis viros de justitia hujus debellationis consuluisse, & nihil plane praetermississe, quod necessarium videretur, ut res tanta bona fide procederet, & secura conscientia subnixata, quam tutissimo loco esset, ut alias dicitur in l. ubi est verborum in fine, ff. de reb. dubiis, & testatur Pet. Malfer. in cons. 769. apud Mandellum, vol. 4. Mag. Victoria in 1. relect. de Indis insul. in princ. Anron. de Herrera in hist. geogr. Indiar. decad. 1. libro. 2. cap. 4. & alibi passim, & eruditiss. Senator. Dom. Gregor. Lop. Madera de excellent. Hispania cap. 8. folio 66.

Semper t quippe plissimè, & potentissimè Hispania nostrae Reges in more habuerunt, res omnes, praesertim graves, & arduas, cum sapientium consilio facere & expedire, & voluntatem suam de ratione, & praescriptione legum metiri, licet t eis favente Deo subjaceat omne, quod volunt, juxta l. Divi fratres, ubi Bartol. ff. de jure patro. n. l. ex imperfecto, C. de testam. l. humana, l. digna vox, C. de legib. l. 1. tit. 21. part. 3. l. 2. tit. 9. part. 2. ibi: Onde si todo home debe trabajar de aver conjejos, mucho mas lo debe hacer el Rey. Castodor. lib. 1. variar. epist. 12. lib. 6. epist. 19. & lib. 8. epist. 9. D. Gregor. lib. 11. epist. 29. quae habetur in cap. 1. dist. 84. cap. 4. dist. 20. cap. excellentissimus 11. quast. 3. cap. vitiis 16. quast. 2.

Quibus t conveniunt quator textus, quos bene observat Anton. Monarcus in notis ad leg. illud 40. ff. de petit. hered. ad probandum in qualibet re dubia, vel ubi libi instituta est, consulendos semper esse peritiores: Primus est in l. si aviam 3. C. de ingen. manum ibi: Si cum peritioribus tractatum habuisses, facile cognosceres. Alter in l. 2. §. fin. ff. quis ord. in bon. poss. serv. ibi: Scilicet consulendo prudentiores, ut diligentem patrem familias consulere dignum sit. Tertius est in lib. 5. C. de iis, qui accusae possunt. Et quartus in vulga lib. regula, ff. de juris & facti igno. circa quae jura videnda sunt, quae copiose notat Tiraquel de pen. temper. caus. 11. num. 21. Pax ab scala in tractat. de consil. sapient. lib. 1. c. 10. Luc. Schrader. cons. 2. 1. part. Menoch. de arbit. lib. 1. quast. 32. & Bobadilla in Polit. lib. 2. cap. 7. num. 7.

Et magis in terminis plura alia, quae de Principum Consilio, & Consiliariis, eorumque necessitate, utilitate, dignitate, & qualitate tradit Bartol. in tract. de consiliis habendis in 3. tom. tract. DD. part. 1. fol. 330. Boet. in tract. de auctor. mag. Cons. Martin. Garat. Laudensis in tract. de consiliar. Princ. in tom. 16. tract. DD. f. 212. Bartol. Philip. in tract. de Consilio, & Consiliariis, discurs. 1. & seqq. Caelius Mancinus libro 8. de jurib. Principat. capit. 6. Ceriolan. in tract. de Cons. Princip. c. 1. Hyppolit. à Collibus ibidem, & cap. 31. Petr. Magnus in tract. de consilio c. 1. & 2. Paleot. de sac. Consist. consil. 1. part. 1. quast.